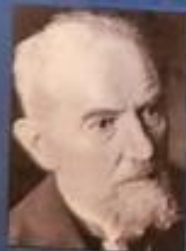

Гарькавець С.О., Цільмак О.М.

Юридична психологія в обличчях (довідник)

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Одеська юридична академія»**

С. О. Гарькавець, О. М. Цільмак

**ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В ОБЛИЧЧЯХ
(довідник)**

**Видавничий дім
«Гельветика»
2023**

УДК 159.92+316.62+343.9

Г23

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного
університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 5, від 14 лютого 2023 року)

Рецензенти:

Завацька Н. Є. – доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Корнієнко М. В. – доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ.

Гарькавець С. О., Цільмак О. М.

Г23 Юридична психологія в обличчях: довідник. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 82 с.

ISBN 978-617-554-111-1

У виданні представлені основні відомості про провідних закордонних і вітчизняних науковців, що займалися або продовжують займатися дослідженнями юридико-психологічних проблем правозастосовної діяльності, вирішують питання психологічного забезпечення у сфері юридичної діяльності.

Довідник призначений для психологів, кримінологів, соціологів та інших фахівців, які вивчають та досліджують різні аспекти юридичної психології, а також для викладачів, аспірантів і здобувачів вищої освіти та всім тим, хто цікавиться питаннями юридико-психологічного характеру.

УДК 159.92+316.62+343.9

ISBN 978-617-554-111-1

©Гарькавець С.О., Цільмак О.М., 2023

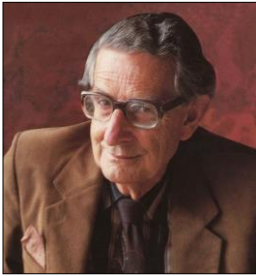
ПЕРЕДМОВА

Юридична психологія є однією з провідних сфер наукового знання, яка має міждисциплінарний характер, що застосовує юридичну та психологічну призми стосовно розгляду проблеми особистості, включеної в систему правових відносин. Натепер ми маємо широкий спектр теоретико-методологічних підходів, що віддзеркалюють правові координати життєдіяльності людей у різних соціокультурних середовищах. Ці концептуальні підходи представлені великою кількістю персоналій, які на протязі тривалого часу досліджували різні проблеми юридико-психологічного змісту. Тому виникла нагальна необхідність узагальнити юридико-психологічні персоналії, щоб у плеяді дослідників з'явився сучасний довідник «Юридична психологія в обличчях».

Запропонований довідник про провідних закордонних і вітчизняних науковців, які займалися або продовжують займатися вивченням юридико-психологічних проблем, має за мету інформувати та орієнтувати дослідників в координатах виміру сучасної юридичної психології. Це потрібно, як з теоретичної, так суто з практичної сторони, оскільки за час існування юридико-психологічного знання народилися певні школи та напрямки діяльності юридичних психологів. Отже користь від довідника, що пропонується буде безумовною.

Наприкінці довідника наведений бібліографічний опис основної літератури, що була використана авторами при його складанні та яка може бути корисною читачам для поглибленого вивчення наукових аспектів юридико-психологічного виміру.

Автори дякують усім колегам, хто надав необхідну допомогу зі збору необхідного довідкового матеріалу.

Айзенк Ганс Юрген (Eysenck Hans Jürgen) (1916-1997 pp.) – німецько-британський вчений-психолог, один із фундаторів факторної теорії особистості, автор популярних тестів із вивчення інтелекту, розробник власної концепції особистості злочинця.

Причини виникнення індивідуального злочину науковець пояснював з позицій інтеракціонізму, що базується на взаємодії біологічних і соціальних чинників у формуванні злочинної поведінки.

Прогностичними ознаками кримінальної поведінки за Г. Айзенком виступають екстраверсія (інтроверсія) (Е), нейротизм (стабільність) (Н) та психотизм (сильне супер-его) (П), при цьому найбільше корелює зі злочинною активністю індивіда саме психотизм. Високий рівень психотизму свідчить про егоцентризм, емоційну холодність, агресивність та жорстокість, імпульсивність, ворожість налаштування до оточуючих, підозрілість та антисоціальність особистості).

Науковець стверджував, що індивіди, які схильні до вчинення злочинів – це невротичні екстраверти, пошукувачі сенсацій, з високим рівнем занепокоєння та депресії, агресивною та неупередженою поведінкою.

Автор та співавтор понад 200 наукових праць і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Personality structure» (1952), «Crime and identity» (1964), «Biological foundations of personality» (1967), «The study of the human psyche» (у співавторстві) (1981) та ін.

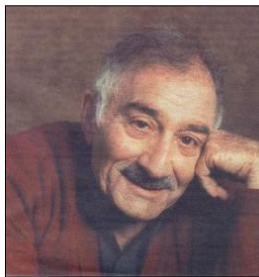

Александров Денис Олександрович (1973 р. н.) – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковець є представником київської школи юридичної психології та послідовником школи теорії установки.

Автор і співавтор понад 200 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Юридична психологія: підручник» (у співавторстві) (2007), «Становлення особистості працівника органів внутрішніх справ: монографія» (2014), «Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції» (у співавторстві) (2003, 2015), «Психологія професійного спілкування працівників Національної поліції» (у співавторстві) (2017) та ін.

Амір Менахем (Amir Menahem) (1930-2015 рр.) – ізраїльський вчений, професор кримінології, віктимолог-позитивіст, який розробив концепцію «сприятливої жертви» (з лат. «*victim precipitation*»). У 1971 р. дослідник оприлюднив власне дослідження «Патерни в зґвалтуваннях з

використанням фізичної сили», у якому висунув поняття «зґвалтування, що спровоковані жертвою» («*victim-precipitated rape*»).

Автор та співавтор понад 100 наукових робіт із кримінології та віктимології.

Основні наукові праці: «Patterns in Forcible Rape» (1971), «The role of the victim in sex offenses» (1972), «Rape: the bait and

the trap: a balanced, humane, up-to-date analysis of its causes and control» (1975), «Organized Crime: Uncertainties and Dilemmas» (у співавторстві) (1999), «Police Security and Democracy: Theory and Practice» (у співавторстві) (2001) та ін.

Б

Балабанова Любов Матвіївна (1956 р.н.)

– українська вчена, доктор психологічних наук, професор.

Сфера наукових інтересів – психофізіологія, психологія діяльності в особливих умовах, психотренінгові технології підготовки фахівців.

Кількість захищених учнів – 7.

Авторка та співавторка понад 160

наукових і навчально-методичних праць

Основні наукові праці: «Судебная психология» (1998), «Категория нормы в психологии студенческого возраста» (1999), «Психологічні методи впливу в розслідуванні злочинів» (у співавторстві) (2006), «Социальная природа концептуального содержания правосознания личности» (у співавторстві) (2013), «Психологічні особливості професійного самовизначення правоохоронців (у співавторстві) (2014), «Технології відновлення соціально-психологічних ресурсів життєздатності особистості, яка переживає наслідки травматичних подій» (у співавторстві) (2022).

Бандура Альберт (Albert Bandura) (1925-2021 рр.) – канадський та американський психолог, фундатор теорії соціального навчання, досліджував агресію та агресивну поведінку підлітків.

Дослідник заклав теоретичне підвалини дослідження проблеми самоефективності, що розглядається у соціально-когнітивній теорії або соціального когнітивізму, є яскравим представником соціобіхевіоризму.

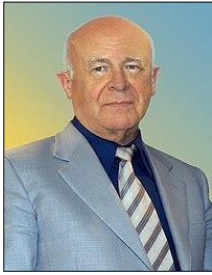
Учений експериментально довів, що норми поведінки людина опановує ще у дитинстві, через імітаційне навчання (експеримент «Лялька Бобо»). Вікарне навчання стає основою подальших норм поведінки індивіда. Саме те, що бачить дитина сприймається однозначно (наприклад, жорстокі ігри, фільми, агресивна поведінка оточуючих тощо) підсвідомо сприймається, як норми й для власної поведінки, а потім стає провідним у подальшій її соціальній активності.

Науковець зробив великий внесок у розробку актуальних проблем соціальної психології, що пов'язані з підлітковою агресією, покаранням і заборонами.

Автор і співавтор понад 100 наукових праць.

Основні наукові праці: «Adolescent Aggression» (у співавторстві) (1959), «Social Learning through Imitation» (1962), «Aggression: a social learning analysis» (1971), «Aggression: a social learning analysis» (1973), «Social Learning Theory» (1977), «Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory» (1986), «Self-Efficacy: The Exercise of Control» (1997), «Moral Disengagement: How People Do Harm and Live with Themselves» (2015) та ін.

Бандурка Олександр Маркович (1937 р. н.) – український вчений-правник, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, фахівець у галузі права, управління, конфліктології, кримінології та юридичної психології. Зробив суттєвий вклад в розбудову вітчизняної юридичної психології.

Очолує Харківську школу юридичної психології. Під його керівництвом захищено більше 200 дисертацій, у тому числі 98 на звання доктора наук в сфері юридичної та психологічної наук.

Автор і співавтор понад 300 наукових, навчальних, публіцистичних і художніх творів.

Основні наукові праці: «Вандалізм» (у співавторстві) (1996), «Конфліктологія» (у співавторстві) (1997), «Психологія управління» (у співавторстві) (1998), «Етнопсихологія» (у співавторстві) (2000), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2001, 2002, 2006), «Юридична деонтологія» (у співавторстві) (2002), «Юридична психологія: термінологічний словник» (2005), «Професіоналізм і лідерство» (у співавторстві) (2006), «Основи психології та педагогіки» (у співавторстві) (2009), «Про владу та злочинність» (2012), «Тисячоліття злочинності в Україні» (2015), «Управління органами національної поліції України» (у співавторстві) (2017), «Юридична психологія» (2018) та ін.

Барко Вадим Іванович (1956 р. н.) – український юридичний психолог, доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, один із найбільш досвідчених фахівців-поліграфологів в Україні.

Сфера наукових інтересів: юридична психологія, психологія управління, психодіагностика, корекційна психологія.

Під керівництвом науковця захищено 19 дисертацій, у тому числі 2 на звання доктора психологічних і педагогічних наук.

Автор і співавтор понад 400 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект)» (2002), «Психологія управління персоналом органів внутрішніх справ (проактивний підхід)» (2003), «Психологія управління командою міліційного підрозділу» (у співавторстві) (2006), «Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності в органах внутрішніх справ» (у співавторстві) (2007), «Професіографічний опис основних видів діяльності в ОВС України» (у співавторстві) (2007), «Робоча книга керівника органу внутрішніх справ (психолого-педагогічний аспект)» (у співавторстві) (2009), «Психологія у професійній діяльності поліції» (у співавторстві) (2018), «Психологічне вивчення індивідуальних особливостей працівників НПУ України з використанням адаптованого зарубіжного психодіагностичного інструментарію» (2022) та ін.

Бочарова Світлана Петрівна (1928-2012 рр.) – радянська, українська вчена-психолог, доктор психологічних наук, професор, фахівець в галузі загальної, інженерної, педагогічної та юридичної психології. Відмінник народної освіти України.

Внесла суттєвий вклад в розбудову вітчизняної юридичної психології. У пам'ять про неї засновані «Бочаровські читання».

Під керівництвом ученої захищено 45 дисертацій, у тому числі 5 на звання доктора наук.

Авторка та співавторка понад 210 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологія управління» (у співавторстві) (1998), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2002, 2006), «Професіоналізм і лідерство» (у співавторстві) (2006), «Психологія пам'яті» (2016) та ін.

Бойко-Бузіль Юлія Юрійвна (1982 р. н.) – українська вчена, доктор психологічних наук, професор, заступник завідувача науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України (Україна). Сфера наукових інтересів – юридична психологія.

Авторка та співавторка понад 180 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологія професійного та особистісного становлення керівників системи МВС України» (2020), «New impetus for the advancement of pedagogical and

psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters» (у співавторстві) (2021); «Концептуальні погляди класиків психології на змістове наповнення особистості як категорії» (2021), «Theoretical foundations of philology, pedagogy and psychology with the conditions in wartime» (у співавторстві) (2022); «Психологічні та правові основи профілактики насильства в учнівському середовищі» (у співавторстві) (2022) та ін.

В

Ван Дейк Ян (Jan van Dijk)
(1947 р. н.) – доктор кримінології, професор, завідуючий кафедрою віктимології та безпеки людини ім. Пітера фон Волленховена в Тілбурзькому університеті,

Нідерланди (Міжнародний віктимологічний інститут Тілбургу), авторитетний фахівець у галузі кримінології та віктимології, Член групи експертів з протидії торгівлі людьми Ради Європи, Президент Світової віктимологічної спілки.

Автор і співавтор понад 100 наукових праць з кримінології, віктимології та кримінального права.

Основні наукові праці: «The World of Crime: Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World» (2008), «Free the Victim: A Critique of the Western Conception of Victimhood» (2009), «Galona's review of victim labeling theory: A rejoinder» (2019) та ін.

Вашенко Ірина Володимирівна (1962 - 2021 рр.) – українська вчена-психолог, доктор психологічних наук, професор, фахівець в галузі вивчення та дослідження конфліктів.

Зробила значний внесок в розвиток вітчизняної юридичної психології та психології конфлікту.

Під керівництвом ученої було захищено 10 кандидатських дисертацій, створена наукова школа психології конфлікту.

Авторка та співавторка понад 200 наукових праць, серед яких більше 10 монографій, підручників і посібників з різних напрямків психологічної науки.

Основні наукові праці: «Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки вирішення в органах внутрішніх справ» (2002); «Конфлікти великих соціальних груп» (2005); «Конфліктологія та теорія переговорів» (у співавторстві) (2013), «Психологія професійного зростання жінок-керівників у правоохоронних органах України» (у співавторстві) (2013) та ін.

Віано Еміліо (Emilio C. Viano) (1940 р. н.) – український вчений, доктор технічних наук, професор, президент Міжнародної спілки кримінологів і Беладжіо Форуму всесвітньої безпеки та соціального розвитку. Науковець

включений у список професорів національної безпеки Гарвардського університету.

Є одним з фундаторів всесвітніх конгресів з віктимології, засновником першого наукового журналу «Victimology: An International Journal». Нагороджений медаллю «Ганса фон Хентінга», як вище визнання Всесвітньої спілки віктимології,

якою нагороджуються кожні чотири роки науковці за їхню новаторську діяльність у сфері віктимології. Натепер є президентом Міжнародної спілки кримінологів (переобраний у 2019 р.).

Автор та співавтор понад 100 наукових публікацій з кримінології, віктимології, кримінального правосуддя, міжнародного кримінального права, запобігання тероризму та кіберзлочинності.

Основні наукові праці: «Victimology: A Reade» (у співавторстві) (1974), «The Victimology Handbook» (1990), «Cybercrime, Organized Crime and Societal Responses» (у співавторстві) (2017) та ін.

Вольфганг Марвін (Marvin Eugene Wolfgang) (1924-1998 pp.) – американський професор, доктор юридичних наук, кримінолог, віктимолог, один із перших дослідників, який представив емпіричні результати щодо власної теорії віктимності. Дослідник типізував кримінальні ситуації, що складаються при взаємодії вбивць та їхніх жертв.

Особливу увагу вчений приділяв віктимологічним аспектам таких злочинів як шахрайство, розбійний напад (робері), катування, зґвалтування та ряд інших. Такий інтерес був викликаний в першу чергу тим, що у цих злочинах злочинець безпосередньо взаємодіє з жертвою. У цілому, до таким злочинів відносяться як насильницькі злочини, так і корисливо-насильницькі зазіхання.

Основні наукові праці – «Crime Murder Templates» (1958 p.), «Subculture of violence» (у співавторстві) (1967 p.), «Sociology of crime and delinquency» (1970 p.) та ін.

Г

Галь Франц (Franz Gall) (1758-1828 рр.), австрійський лікар та анатом, засновник френологічної теорії. Спробував доказати, що між психічними проявами та зовнішніми фізичними особливостями устрою головного мозку людини є прямий зв'язок.

Згідно з теорією Галя існують залежності між психічними явищами та зовнішніми фізичними особливостями устрою мозку людини. На думку дослідника психічні властивості людини визначаються рельєфом поверхні мозку, а форма черепа повторює форми мозку. Пропонував збирати матеріал для складання «френологічних карт» з метою ідентифікації різних типів злочинців. Хоча учення Галя було й залишається хибним, його заслуга полягає у тому, що він залучив вчених до вивчення природи мозку, побудови черепа та зв'язаних з ними особливостями особистості людини.

Основна наукова робота – «Studien des Nervensystems im allgemeinen und des Gehirns im besonderen» (1808).

Гарькавець Сергій Олексійович (1964 р. н.) – український вчений-психолог, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Досліджував проблеми ціннісних орієнтацій злочинців, ресоціалізації та реадaptaції засуджених до позбавлення волі, розробив концепцію соціально-нормативного конформізму особистості,

вивчає проблеми конкурентної віктимності, образи, примирення та прощення.

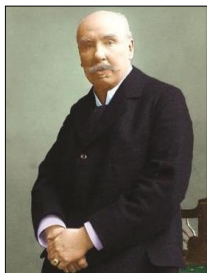
Сфера наукових інтересів – проблеми соціальної психології, які фокусуються в юридико-психологічних, політико-психологічних, комунікативних, конфліктологічних, управлінських і віктимологічних аспектах життєдіяльності людини.

Під керівництвом науковця захищено 4 кандидатських дисертації.

Автор і співавтор понад 270 наукових праць, з яких кілька монографій, навчальних і навчально-методичних посібників.

Основні наукові праці: «Віктимологія» (2006), «Психологія політичного вибору» (2006), «Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі» (2010), «Психологія підліткової віктимності» (2013), «Психологія невербального общения» (2015), «Соціально-нормативна активність індивіда та її психологічні референти» (2016), Методики дослідження образи: науково-методичний посібник з «Психодіагностики» (у співавторстві) (2017), «Практика медіації: словник-довідник» (у співавторстві) (2019), «Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення» (у співавторстві) (2020), «Соціальні конфлікти: словник-довідник» (2020), «Юридична психологія: словник-довідник» (2021), «Віктимологія та психологія жертви: словник-довідник» (2022) та ін.

Грос Ганс Густав Адольф (Hans Gustav Adolf Gross) (1847-1915 рр.) – австрійський фахівець в галузі кримінального права, криміналістики та кримінальної психології, доктор права, професор кримінального права та декан юридичного факультету Чернівецького університету (1898-1902 рр.), засновник першого Кримінологічного

інституту в Граці, Австрія (1912).

Грос є одним із фундаторів сучасної кримінології та криміналістики, виступав за наділення останньої окремим науковим статусом: «те, чим займається криміналістика, можна висловити простими словами: вона займається реаліями кримінального права». Науковець закликав вести спостереження за злочинцями та їхніми злочинами, збирати отримані дані, порівнювати їх та пояснювати, а також емпірично розробляти «якості злочинця», їхні характерні особливості та зв'язки зі скоєними ними злочинами. Грос виокремив особливу частину криміналістики («систему криміналістики») – кримінальну психологію («суб'єктивну криміналістику»), яка повинна обирати з загальної психології те, що може бути корисним при оцінці психічних процесів у звинувачених, свідків, експертів і суддів.

Основні наукові праці: «Richtlinien für forensische Ermittler» (1893) (12 видань на 2002 р.), «Kriminalpsychologie» (1898), «Forensische Tätigkeit und die Stellung von Ärzten» (1908) та ін.

Д

Джу́жа Олександр Миколайович (1951 р.н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національної академії внутрішніх справ. Провідний український фахівець в галузі кримінальної віктимології.

Науковець підготував 9 докторів та 25 кандидатів юридичних наук.

Автор та співавтор понад 300 науково-методичних праць, у тому числі 11 монографій, 75 підручників і навчальних посібників.

Основні наукові праці: «Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством» (2009), «Профілактика злочинів» (у співавторстві) (2011), «Запобігання злочинам: кримінально-віктимологічна парадигма» (2015) та ін.

Долженков Олександр Федорович (1947 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, генерал-майор міліції у відставці. Був ініціатором створення, першої в південному регіоні, спеціалізованої вченої ради в Одеському юридичному інституті Харківського національного університету внутрішніх

справ (нині – Одеський державний університет внутрішніх справ), з захисту дисертацій зі спеціальності 19.00.06 – юридична психологія (2006 році створена спеціалізована вчена

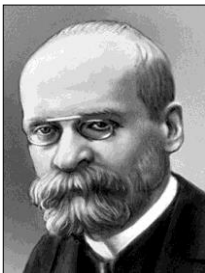
рада з захисту кандидатських дисертацій, у 2009 році – з захисту докторських дисертацій).

Науковець підготував 7 докторів та 38 кандидатів юридичних та психологічних наук.

Автор та співавтор понад 180 публікацій, у тому числі 8 монографій, 6 підручників, більше 40 навчально-методичних видань.

Сфера наукових інтересів: оперативно-розшукова діяльність, психологія оперативно-розшукової діяльності, професійно-психологічна підготовка працівників кримінальної міліції та ін.

Основні наукові праці: «Оперативно-розшукова діяльність як правоохоронна функція кримінальної міліції» (у співавторстві) (2000), «Використання психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності» (у співавторстві) (2001), «Інфраструктура організованої економічної злочинності» (2001), «Основи розвідки у середовищі та інфраструктурі злочинності» (2004), «Психологія здійснення проникнення негласних працівників оперативних підрозділів внутрішніх справ до організованих злочинних формувань» (у співавторстві) (2004), «Психологічні особливості спілкування в оперативно-розшуковій діяльності» (у співавторстві) (2012) та ін.

Дюркгейм Еміль (Durkheim Emile) (1858-1917 рр.) – французький соціолог і філософ, вважається одним із засновників сучасної соціології. Дюркгейм вважав, що підставами для самогубств і злочинів є відсутність «соціальної згуртованості» у суспільстві. Як що рівень соціальної згуртованості високий, то є місце низькому рівню самогубств і злочинів, та навпаки, як що соціальна згуртованість низька, то зростають випадки самогубства та

злочинів. Дюркгейм розглядає і таку категорію як «аномія» («*anomie*»), що визначається як «безнормативність», що пов'язана з соціальною дезорганізацією суспільства. Аномія суттєво проявляє себе у час кризи, але може виникати та у безпашні періоди, коли йдуть раптові перетворення, коли суспільство не може впливати на людину, тому що порушується соціальна регламентація та посилюється безнормативність її поведінки. Дюркгейм стверджував, що немає дій злочинних за своєю суттю. Ці дії приймають злочинний характер у зв'язку з тип визначенням, яке йому надає «колективна свідомість».

Основні наукові праці: «Самогубство» (1897), «*Elementary forms of religious life*» (1912) та ін.

Є

Євдокімова Олена Олександрівна (1965 р. н.) – українська вчена, доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри соціології та психології факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ.

Сфера наукових інтересів: проблеми взаємодії психології і права, зокрема: психологія поліціювання; психологічні аспекти розкриття та попередження злочинів; особистість злочинця, у тому числі – неповнолітнього; соціально-правові уявлення особистості; проблеми функціонування особистості в умовах війни; психологічний супровід комбатантів тощо.

Під керівництвом ученої захищено 6 дисертацій, з яких 1 докторська.

Авторка та співавторка понад 150 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Юридична психологія» (у співавторстві) (2018), «Історія психології» (у співавторстві) (2020); «Гендерна психологія» (у співавторстві) (2021), «Психологія у професійній діяльності поліції» (у співавторстві) (2018), «Теорії та концепції особистості в ракурсі юридичної психології» (у співавторстві) (2021); «Психолого-правові аспекти кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей» (2021), «Риси до психологічного портрета педофіла» (2021) та ін.

3

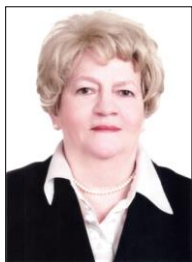

Зелінський Анатолій Феофанович (1925-2002 рр.) – доктор юридичних наук, професор, український науковець-правознавець, який досліджував проблеми кримінології та кримінально-виконавчого права. Сфера наукових інтересів – питання кримінального права, кримінології, рецидивної злочинності, проблеми корисливої та агресивної поведінки, кримінальна психологія.

Автор і співавтор понад 150 наукових і навчально-методичних публікацій.

Основні наукові праці: «Сознательное и несознательное в преступном поведении» (1986), «Детерминация преступления» (1994), «Вандализм» (1996), «Криминология» (1996, 2000), «Криминальная психология» (1999) та ін.

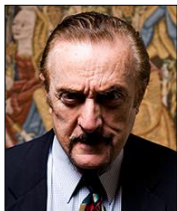

Землянська Олена Володимирівна (1945-2020 рр.) – українська вчена, доктор психологічних наук, професор, одна з фундаторів сучасної юридичної психології в Україні, провідний фахівець у галузі вивчення особливостей проведення судово-психологічної експертизи. Вчена досліджувала різні аспекти особистості злочинця, проблеми протиправної поведінки неповнолітніх, особливості психологічного забезпечення правоохоронної діяльності, проблеми психології управління та безпеки життєдіяльності. Під керівництвом вченої захищено 16 дисертації на звання кандидата психологічних наук.

Авторка та співавторка понад 200 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологія управління» (у співавторстві) (1998), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2001, 2006), «Особистість як об'єкт судово-психологічної експертизи» (2004), «Професіоналізм і лідерство» (у співавторстві) (2006), «Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи» (2007), «Судово-психологічна експертиза» (2013), «Психологія керівника» (у співавторстві) (2013), «Цивільний захист» (у співавторстві) (2014), «Безпека життєдіяльності» (у співавторстві) (2016) та ін.

Зімбардо Філіп Джордж (Zimbardo Philip George) (1933 р. н.) – американський психолог, доктор психології, професор, один із провідних соціальних психологів сучасності. Розробник та організатор Стенфордського тюремного експерименту («Досвід експериментальної

тюрми») (1971 р.). Експериментатором було з'ясовано, що випробувані дуже швидко вжилися у назначені ролі, що призвело до жорсткого протистояння між представниками двох груп: доглядачі почали випробовувати садистські емоції та наміри, а ув'язнені – депресію та безнадію. Експеримент, що був запланований тривалістю два тижні, довелося припинити через шість днів, оскільки подальші спостереження стали не можливими з етичних міркувань.

Автор та співавтор понад 450 наукових і науково-популярних книжок, статей та нарисів.

Основні наукові праці: «Shyness» (1981), «Социальное влияние» (у співавторстві) (1991), «Ефект Люцифера. Чому гарні люди перетворюються на злодіїв» (2007), «The Time Cure» (2010), «The Time Paradox» (2012), «Мужчина в отрыве: Игры, порно и потеря идентичности» (у співавторстві) (2017), «Map, Interrupted» (2020) та ін.

К

Казміренко Людмила Іванівна (1952 р. н.) – українська вчена, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, одна з провідних вітчизняних фахівців в галузі юридичної психології. Вчена досліджує девіантну поведінку особистості, психологію особистості

злочинця, особливості масової поведінки, психологічні впливи у правоохоронній діяльності, створення психограм працівників МВС України.

Під керівництвом вченої захищено 24 дисертації зі спеціальності «Юридична психологія» та вона є фундатором наукової школи: «Психологічна характеристика кримінально-правових понять».

Авторка та співавторка понад 100 наукових праць з проблематики юридичної психології.

Основні наукові праці: «Професійна психологія в ОВС» (у співавторстві) (1995), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2000, 2007), «Кримінальний кодекс України: психологічний аналіз кримінально-правових понять» (у співавторстві) (2008), «Альбом схем з юридичної психології» (у співавторстві) (2008), «Юридична психологія: словник» (у співавторстві) (2008), «Юридична психологія: практикум» (у співавторстві) (2010), «Соціальна психологія» (у співавторстві) (2020) та ін.

Кантер Девід (Canter David) (1944 р. н.) – англійський психолог, професор Ліверпульського університету, директор Міжнародного науково-дослідного центру психології розслідування злочинів, один із найвідоміших в сучасному світі фахівців в галузі юридичної психології. Провів понад 150 досліджень за запитами поліції щодо розслідувань різних видів злочинів.

Займається розробкою теоретичних проблем юридичної психології – психології злочинця та злочинної поведінки. Розробляє математичну модель (географічне профілювання), що дозволила б передбачати дії злочинця та його можливе місцез перебування.

Автор і співавтор понад 200 наукових робіт, з яких більше ніж 20 книг та 150 публікацій з юридичної психології.

Основні наукові праці: «Practical psychology» (1983), «Criminal shadows» (1994), «Psychology in action» (1996), «Social psychology of crime» (2000), «Profiling of property crimes» (2000), «Criminal psychology: topics in applied psychology» (2008), «Forensic psychology: a brief introduction» (2010), «Forensic psychology for teapots» (у співавторстві) (2012) та ін.

Кеттел Джеймс Маккін (Cattell James McKeen) (1860-1944 pp.) – американський психолог, один із фундаторів психологічного тестування (розробив тести для дослідження сенсорних, моторних та інтелектуальних функцій) та експериментальної психології. Науковець досліджував проблеми людської

поведінки, освіти, управління та юридичної психології.

Кеттел одним із перших став займатися дослідженнями показів свідків (спеціально формулював і ставив запитання студентам Колумбійського університету та оцінював ступінь довіри до них) і виявив високий ступінь їхньої неточності. Дослідник з'ясував, що непорядний слідчий може дискредитувати заяви правдивого свідка спритно відібраними запитаннями, а отже журі та суддя повинні знати, наскільки помилковими можуть бути спогади свідків у нормі та, як вони змінюються за різних умов. Результати наукових пошуків Кеттела спонукали інших психологів проводити власні експерименти у судовій психології. Дослідник не писав великих за розміром книжок, а друкувався переважно у наукових журналах.

Основні наукові праці: «Mental tests and measurements» (1890), «Handbook of American scientists» (1906) (6 видань до 1938 р.) та ін.

Кісіль Зоряна Романівна (1966 р. н.) – українська вчена, доктор юридичних наук, професор, Академік АНВО України, Заслужений діяч науки і техніки України. Заступник директора Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ.

Провідний вітчизняний науковець в галузі юридичної психології.

Авторка та співавторка понад 330 наукових і навчально-методичних публікацій.

Основні наукові праці: «Проблеми професійної деформації працівників органів внутрішніх справ» (2008), «Професійно-психологічна підготовка працівників Державної служби боротьби з економічними злочинами» (у співавторстві) (2010), «Судова правоохоронна та правозахисна системи України» (у співавторстві) (2012), «Юридіко-психологічні засади запобігання професійній деформації працівників правоохоронних органів» (у співавторстві) (2016), «Психологія управління» (у співавторстві) (2018), «Основи управління: навчальний посібник» (2021), Екзистенція страху життя і смерті в сучасних реаліях: мультимодальні та мультикультуральні аспекти (теоретичний психотерапевтичний досвід) (у співавторстві) (2022), «Психологія управління (у співавторстві) (2022) та ін.

Клапаред Едуард (Clapared Edouard) (1873-1940 рр.) – швейцарський лікар-невролог, психолог, один з фундаторів дитячої психології, представник функціоналізму. Засновки інституту Руссо – міжнародного центру експериментальних

досліджень у сфері дитячої психології (1912) та «Міжнародної спілки психотехнік» (1920). На підставі аналізу психолого-правових проблем, що вивчалися на початку XX ст. у 1906 р. ввів у науковий обіг узагальнений термін «*юридична психологія*». До того часу в юридичній психології чітко викреслилися три основних напрямки – кримінальна, судова та пенітенціарна психологія.

Основна наукова праця «Child psychology and experimental pedagogy» (1905) та ін.

Клименко Ігор Володимирович (1972 р. н.) – український вчений, доктор психологічних наук, Міністр внутрішніх справ України.

Сфера наукових інтересів – проблеми психологічного забезпечення професійної підготовки та професійної діяльності працівників поліції; питання використання психологічних технологій в правовій практиці; психологічні аспекти розкриття та розслідування злочинів; проблеми профілактики та попередження правопорушень. Є членом наукового співтовариства Харківської школи юридичної психології.

До наукових здобутків науковця належить розроблення цілісної концепції психологічного забезпечення професійної підготовки працівників поліції, яка отримала своє практичне втілення у затвердженні «Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських».

Основні наукові праці: «Пам'ятка працівника Національної поліції України: інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських» (у співавторстві) (2017), «Психологічні засади професійної підготовки поліцейських» (2018), «Психологія у професійній діяльності поліції» (у співавторстві) (2018), «Методичні рекомендації для працівників ювенальної превенції з питань запобігання та профілактики небезпечних розваг дітей, пов'язаних із використанням мережі Інтернет» (у співавторстві) (2019), «Гендерна психологія» (у співавторстві) (2021) та ін.

Колесніченко Олександр Сергійович (1983 р. н.) – український вчений, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, сертифікований фахівець з поліграфічних досліджень, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії

України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Автор та співавтор психодіагностичних методик для визначення професійної придатності кандидатів на військову службу та моніторингу психічного стану військовослужбовців Національної гвардії України.

Основні наукові праці: «Психологічна готовність особистості фахівця екстремального виду діяльності» (у співавторстві) (2014), «Психологічна готовність до ризику військовослужбовців» (у співавторстві) (2016), «Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності поза межами пункту постійної дислокації» (у співавторстві) (2016), «Психологія екстремальної

діяльності» (у співавторстві) (2016), «Деадаптивність» (у співавторстві) (2017), «Засади бойової психологічної травматизації військовослужбовців Національної гвардії України» (2018), «Психологічні особливості проходження військової служби військовослужбовцями-жінками в Національній гвардії України» (у співавторстві) (2021), «Психологічна реабілітація військовослужбовців після виконання службово-бойових завдань в бойових умовах» (у співавторстві) (2021), «Психологія суїцидальної поведінки військовослужбовців» (у співавторстві) (2021) та ін.

Коновалова Віолетта Омелянівна (1927 р. н.) – українська вчена-правник, доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, фахівець в галузі теорії криміналістики, проблеми побудови слідчих версій, методики розслідування окремих видів злочинів та юридичної психології.

Авторка та співавторка понад 250 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Проблеми логіки та психології у слідчій тактиці» (1966), «Организационные и психологические основы следственной деятельности» (1973), «Психология в расследовании преступлений» (1980), «Правовая психология» (1990), «Правова психологія» (1997), «Обшук: тактика та психологія» (у співавторстві) (1997), «Криміналістика: підручник» (у співавторстві) (1998, 2001, 2004, 2008, 2016), «Допит: тактика та психологія» (1999, 2006), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2004, 2008), «Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку» (у співавторстві) (2013, 2018) та ін.

Коппен ван Петер (Peter van Koppen)
(1953 р. н.) — голландський психолог, професор права та психології у Маастрихтському університеті та Відкритому університеті Амстердама. Один із провідних фахівців у світі в галузі судової та кримінальної психології.

Досліджує проблеми географічного профілювання при розслідуванні тяжких злочинів, детекції брехні, психологічні механізми проведення допитів підозрюваних та свідків.

Автор і співавтор понад 200 наукових праць, що присвячені розгляду проблем показань свідків, використанню психологічних знань у праві, розкриттю психологічних закономірностей поліційної діяльності, вивчення кримінальної поведінки.

Основні наукові праці: «Lawyers in psychology and psychology of law» (у співавторстві) (1988), «The human factor: Psychology for lawyers» (у співавторстві) (1991), «Suspicious cases: Psychology of criminal evidence» (у співавторстві) (1992, 1994, 2006), «Right in the middle: Psychology of law» (у співавторстві) (2002), «Doubtful evidence: Psychology of criminal evidence» (у співавторстві) (2011), «A licking dog: the difference between murder and suicide» (у співавторстві) (2016), «Ways of law: On legal psychology» (у співавторстві) (2017) та ін.

Костицький Михайло Васильович (1948 р. н.) – радянський, український вчений-правник, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, провідний фахівець в галузі юридичної психології. Очолює київську наукову школу юридичної психології.

Науковець розробляв теоретичні та методологічні основи юридичної психології, досліджував психологічні проблеми особистості юриста, психологічні особливості правомірної та протиправної поведінки. Зробив значний внесок у впровадження психологічного пізнання у практичну діяльність органів правопорядку.

Автор і співавтор понад 200 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологічні методи у боротьбі з правопорушеннями» (1981), «Судово-психологічна експертиза в кримінальному процесі» (1985), «Вступ у юридичну психологію: методологічні та теоретичні проблеми» (1990), «Використання спеціальних психологічних знань в кримінальному процесі» (1990), «Юридична психологія» (у співавторстві) (1999), «Юридична психологія. Альбом схем з коментарями» (у співавторстві) (2008), «Філософські та психологічні проблеми юриспруденції» (2009), «Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі» (у співавторстві) (2011) та ін.

Кошинець Віктор Васильович
(1977 р. н.) – український вчений, доктор

юридичних наук, професор. Засновник та член правління Громадської організації «Ліга професорів права, докторів юридичних наук та докторів філософії у сфері права». Адвокат, медіатор. Досліджує проблеми юридичної психології, юрисдикційного процесу, професійної етики, конфліктології.

Автор та співавтор понад 100 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Використання спеціальних психологічних знань судом при розгляді кримінальних справ про злочини проти життя, здоров'я та гідності особи» (2005), «Соціальна психологія великих стихійних груп і масових явищ» (у співавторстві) (2005), «Соціально-психологічна діагностика» (у співавторстві) (2005), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2005, 2007, 2014), «Спеціальні психологічні знання в кримінальному процесі: теоретичні засади та практичні проблеми» (у співавторстві) (2007), «Запобігання та протидія корупції» (у співавторстві) (2010), «Актуальні питання призначення та проведення експертиз в Україні» (у співавторстві) (2014), «Проблеми юридичної етики» (у співавторстві) (2014), «Професійна етика прокурора» (у співавторстві) (2015), «Організація діяльності прокурора у надзвичайних ситуаціях» (у співавторстві) (2016), «Логіка доказування в юрисдикційному процесі» (у співавторстві) (2016), «Психологія діяльності прокурора» (у співавторстві) (2016), «Кваліфікаційний (адвокатський) іспит» (у співавторстві) (2017), «Спеціальне психологічне пізнання в юрисдикційному процесі» (у співавторстві) (2018), «Правові засоби протидії корупції» (у співавторстві) (2019).

**Криволапчук Володимир
Олексійович (1959 р. н.)** – український
вчений, доктор юридичних наук,
професор, заслужений юрист України,
перший заступник директора Державного
науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України.

Сфера наукових інтересів – юридична
психологія, адміністративне право і процес. Під керівництвом
науковця захищено 9 дисертацій, з них 1 докторська.

Автор та співавтор понад 200 наукових і навчально-
методичних праць.

Основні наукові праці: «Діагностика професійно важливих
якостей керівників органів внутрішніх справ» (у
співавторстві) (2010), «Юридичні та психологічні основи
надійності персоналу кримінальної міліції» (2013),
«Профілактика професійної деформації працівників органів
внутрішніх справ» (у співавторстві) (2014), «Міжнародний
досвід застосування поліграфічних технологій та перспективи їх
використання в системі МВС України» (у співавторстві) (2016),
«Психологічні та правові основи профілактики насильства в
учнівському середовищі» (у співавторстві) (2022) та ін.

Кудерміна Олена Іванівна (1974 р. н.) –
українська вчена, доктор психологічних
наук, професор, завідувача кафедри
юридичної психології Національної академії
внутрішніх справ. Представник київської
наукової школи юридичної психології.

Сфера наукових інтересів – психологія
злочинності; юридико-психологічна
характеристика злочинності неповнолітніх; юридико-

психологічні засади взаємодії слідчих органів під час досудового розслідування корупційних злочинів; психолого-правова характеристика суб'єктів тяжких насильницьких злочинів.

Під її керівництвом захищено 11 кандидатських дисертацій.

Авторка та співавторка понад 150 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологія слідчої діяльності» (у співавторстві) (2009), «Психологія особи як суб'єкта правоохоронної діяльності: монографія» (2012), «Юридична психологія: хрестоматія» (у співавторстві) (2018), Психологічна служба правоохоронних органів України (у співавторстві) (2022) та ін.

Л

Леонгард Карл (1904-1988 рр.) – видатний німецький лікар-психіатр, психопатолог і невролог, який ввів у науковий обіг поняття «акцентуована особистість» та розробив одну з перших типологій особистості, що ґрунтується на виокремлених ним особистісних акцентуаціях.

На підставі власних спостережень за пацієнтами психоневрологічного відділення берлінської клініки «Шаріте» («Charite») та на матеріалі аналізу художніх творів дослідник переконливо проілюстрував існування акцентованих типів особистостей. Акцентуації особистості завжди присутні у психологічному профілі злочинців та осіб з девіантними проявами.

Розробив метод функціонального тренування, що призначений для лікування фобічних станів за принципом погашення умовного зв'язку (Individual Therapie der Neurosen. Jena: G. Fischer, 1963).

Автор та співавтор понад 280 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Zur Diagnose der Schizophrenie im Kindesalter» (1963), «Pathogenese der Schizophrenie in Bezug auf Endzustände» (1971), «Акцентуовані особистості» (1981), «Individuelle Therapie von Neurosen» (1981) та ін.

Лефтеров Василь Олександрович (1967 р. н.) – український вчений, доктор психологічних наук, професор, перший проректор Міжнародного гуманітарного університету Науковець був засновником і керівником першого науково-дослідницького центру психотренінгових технологій в системі правоохоронних

органів в Україні.

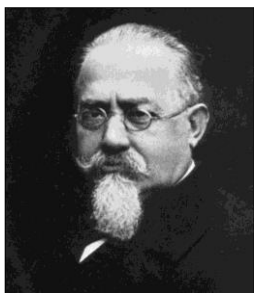
Є автором широко впроваджених у свій час в діяльність органів внутрішніх справ України комплексних тренінгів «Комунікація-Стрес-Безпека» та «Психологія ефективного керівника».

Під керівництвом науковця захищено 10 кандидатських дисертацій.

Автор і співавтор понад 250 наукових і навчально-методичних публікацій.

Основні наукові праці: «Психологічні детермінанти загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ» (у співавторстві) (2002), «Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ» (2007), «Психологічна готовність

працівників міліції до правомірного застосування сили» (у співавторстві) (2011), «Довгостроковий прогноз успішності професійної діяльності фахівців екстремальних видів діяльності: психологічний аналіз і засоби удосконалення» (у співавторстві) (2013), «Професійно-психологічний розвиток працівників спецпідрозділів поліції імітаційними засобами» (у співавторстві) (2017), «Соціально-психологічне забезпечення інтеграційного розвитку українського суспільства» (у співавторстві) (2020) та ін.

Ломброзо Чезаре (Cesare Lombroso)
(1835-1909 рр.) – італійський психіатр, фундатор антропологічного напрямку у кримінології та кримінальному праві, автор концепції «природного злочинця» та думки про те, що злочинцями не стають, а народжуються.

Згідно з антропологічною теорією злочинця, злочинність за своєю природою є спадковою. Злочинці мають різні фізичні аномалії, а фізичні «стигми» є доказом того, що злочинець атавістично за власним складом розвитку уподібнений до ранніх форм тваринного життя. Злочинець, як людина примітивна, відрізняється від нормальних людей вже зовнішніми ознаками, а типовий злочинець стає таки унаслідок кретинізму та дегенеративного походження. До цього ще були додані ознаки епілепсії та морального божевілля. Ломброзо стверджував, що частіше за все злочини скоюють брюнети та шатени, але якщо перші віддають перевагу крадіжкам, то другі схильні до скоєння вбивств. Блондини зустрічаються серед насильників та шахраїв, а руді дуже рідко скоюють злочини.

Ломброзо вже прижиттєво піддавали дуже жорстокій критиці за його «вродженого злочинця», а тому під кінець власного життя вчений переглянув де які положення своєї концепції. Так, наявність злочинної зовнішності не обов'язково свідчить, що людина скоїла злочин, це скоріше свідчить про його схильність до протиправних дій. Проте й натеper, теорія Ломброзо має своїх послідовників.

Основні наукові праці: «Гениальность и помешательство» (1863), «Преступный человек, изученный на основе антропологии, судебной медицины и тюрмоведения» (1876), «Преступник» (1876), «Женщина преступник и проститутка» (у співавторстві) (1893), «Преступная оценка» (1893) та ін.

Лофтус Елізабет (Loftus Elisabeth) (1944 р. н.) – американський фахівець в галузі когнітивної та правової психології, визнаний авторитет в області дослідження психології показання свідків. Учена досліджувала проблеми вербального научення, кодування та пошуку слів всередині семантичної мережі, використовуючи структуру «розповсюджувальної активації». Тривалий час дослідниця експериментально вивчала проблеми запам'ятовування матеріалу, що включав різномірну інформацію (наприклад, вербального та візуального змісту) та здобула на цьому терені визнання інших науковців. Лофтус з'ясувала, що свідок має тенденцію змішувати вербальну інформацію, що міститься у запитаннях, з візуальною інформацією, що є у світлинах з місця нещасного випадку або злочину. Ця «суміш спогадів» іноді стає причиною драматичних і потенційно небезпечних помилок у залі суду та у житті учасників подій. Пам'ять свідка дуже мінлива, її з легкістю можна ввести в

оману, наслідком чого стає те, що невинні люди стають жертвами кривдного упізнання, а далі потерпають від несправедливого вирок.

Основні наукові праці: «Human memory: Information processing» (у співавторстві) (1976), «Eyewitness testimony» (1979), «Psychology. Random house» (у співавторстві) (1981), «Interrogation of witnesses» (у співавторстві) (1985), «Ten cases of eyewitness identification: logical problems and procedural problems» (у співавторстві) (1990), «The myth of repressed memory» (у співавторстві) (1994) та ін.

М

Марчак Віталій Ярославович (1973 р. н.)

– український вчений, доктор юридичних наук, професор, фахівець в галузі судової психології.

Автор і співавтор понад 120 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Спеціальні психологічні знання в кримінальному процесі: теоретичні засади та практичні проблеми» (у співавторстві) (2007), «Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві» (2005), «Обмежена осудність: психолого-правовий зміст» (2010), «Психологія судового розгляду кримінальних справ» (у співавторстві) (2010), «Судова психологія» (у співавторстві) (2013), «Кримінальне провадження на підставі угод: правові та психологічні особливості» (у співавторстві) (2016) та ін.

Маслач Христина (Christina Maslach) (1946 р. н.) – американська психологіня, яка відома дослідженнями синдрому професійного вигорання, є однією з авторів багатфакторної теорії вигорання та методики «Опитувальник вигорання Маслач». У 2019 р. Всесвітня організація охорони здоров'я, спираючись на роботи дослідниці, включила професійне вигорання у 11 перегляд Міжнародної класифікації хвороб (МКБ-11) у якості хворобливого стану, що зумовлений професією.

Дослідниця приймала участь у Стенфордському тюремному експерименті (1971) у якості члена комісії «з умовно-дострокового звільнення» учасників експерименту. Після того, як вона на власні очі побачила, що відбувається в «експериментальній тюрмі», умовила Ф. Зімбардо припинити експеримент. Її майбутній чоловік вимушений був погодитися та припинити експеримент на шостий день, хоча він мав тривати два тижні.

Авторка та співавторка понад 100 наукових і науково-популярних праць, статей та нарисів.

Основні наукові праці: «Job burnout: How people cope» (1978), «The impact of interpersonal environment on burnout and organizational commitment» (у співавторстві) (1988), «Burnout: A multidimensional perspective» (1993), «Burnout: The cost of caring» (2003), «The truth about burnout: How organizations cause personal stress and what to do about it» (2008) та ін.

Медведєв Володимир Степанович (1953 р. н.) – український вчений, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ України.

У 1999 р. став першим в Україні доктором психологічних наук з юридичної психології. Науковець є співзасновником сучасної київської наукової школи з юридичної психології та психологічної служби правоохоронних органів України.

Розробник концепції професійної деформації правоохоронця, психологічних основ злочинної діяльності та є співрозробником концепції професійно-психологічної підготовки правоохоронців. Основні напрями наукового пошуку: психологія злочинності; історіографія вітчизняної юридичної психології; психологія суб'єктів правоохоронної діяльності.

Автор і співавтор понад 200 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Професійна психологія в органах внутрішніх справ» (1995), «Професійна деформація співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти)» (1997), «Робоча книга пенітенціарного психолога» (у співавторстві) (2000), «Кримінальна психологія» (2004), «Психологія оперативно-розшукової діяльності» (у співавторстві), «Психологія злочинної діяльності» (2012), «Профілактика професійної деформації працівників органів внутрішніх справ» (у співавторстві) (2014), «Юридична психологія» (у співавторстві) (2018), Психологічна служба правоохоронних органів України (у співавторстві) (2022) та ін.

Мендельсон Бенджамін (Benjamin Mendelsohn) (1900-1998 рр.), румунський криміналіст, один із фундаторів сучасної віктимології. У 1947 р. у статті, що була надрукована у французькому кримінологічному журналі використав поняття «віктимологія» й тим самим ввів його у науковий обіг. Науковою спільнотою був визнаний одним із «батьків віктимології». Розробив власну типологію жертв, в основу якої було покладено співвідношення провини між жертвою та агресором. Науковець вважав, що між провиною агресора та його жертви існує зворотній зв'язок, тобто, якщо один із суб'єктів взаємодії більше винний, то інший суб'єкт буде менше винним.

Основні наукові праці: «Victimology» (1956), «General Victimology» (1975), «Victimology and contemporary society's trends» (1976), «Pioneers in Victimology» (1976) та ін.

Мілорадова Наталя Едуардівна (1969 р. н.) – українська вчена, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ.

Основні напрями наукової діяльності: юридична психологія, професійно-психологічне супроводження професійної діяльності працівників різних підрозділів Національної поліції; профілактика гендерно-зумовленого насильства; психолого-педагогічні засади діяльності поліції із захисту прав дитини; тренінгові технології у підготовці фахівців; застосування метафоричних асоціативних карт (МАК) у психологічному консультуванні.

Авторка та співавторка понад 200 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Методи психологічного впливу в процесі розслідування злочинів: навчальний посібник» (у співавторстві) (2007), «Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів: навчальний посібник» (у співавторстві) (2014), «Юридична психологія: підручник» (у співавторстві) (2018), «Психологічні основи професіогенезу слідчих: монографія» (2018), «Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини» (у співавторстві) (2020) та ін.

Мороз Людмила Іванівна (1962 р. н.) – українська вчена, доктор психологічних наук, професор, професор кафедра психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Перша жінка в Україні, яка отримала вчену ступінь доктора психологічних наук з юридичної психології.

Розробила та впровадила авторську програму для курсантів психологічних факультетів «Основи професійно-психологічного тренінгу».

Авторка та співавторка понад 180 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Розвиток комунікативних умінь у працівників міліції (тренінг)» (у співавторстві) (2004), «Теоретичні засади та організація психологічного тренінгу в органах внутрішніх справ» (2005), «Практична психологія у правоохоронній діяльності» (2005), «Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання» (2006), «Професійно-педагогічний тренінг у становленні особистості фахівця (на

прикладі працівників ОВС)» (2007), «Сучасні стратегії міліції щодо профілактики злочинності неповнолітніх» (2008), «Професійно-психологічний тренінг» (у співавторстві) (2011), «Психологічні аспекти ювенальної юстиції» (у співавторстві) (2015) та ін.

Морозова Тетяна Романівна (1974 р. н.)

– українська вчена, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, фахівець з 20-річним досвідом роботи в сфері поліграфології. На науковому рівні обґрунтувала доцільність використання при проведенні поліграфних досліджень методики виявлення прихованої інформації, що орієнтована на поповнення доказової бази, відтворення обставин події, виходячи із комплексу фізіологічних реакцій причетних осіб і свідків.

Сфера професійних та наукових інтересів – підготовка і підвищення кваліфікації, поліграфологів, професійне здійснення досліджень із використанням поліграфа в рамках кримінальних проваджень, в тому числі з метою психологічного забезпечення розслідування резонансних злочинів, а також поліграфних досліджень з метою якісного відбору та супроводження кадрів правоохоронних органів і спецслужб. В якості атестованого державного судового експерта проводить судові психологічні експертизи із використанням поліграфа.

Авторка та співавторка понад 80 наукових праць – монографій, навчальних підручників та навчально-методичних посібників.

Основні наукові праці: «Використання поліграфа у кадровій роботі органів внутрішніх справ» (у співавторстві) (2005),

«Використання поліграфа у кадровій роботі СБУ» (2009),
«Поліграфологія» (2019) та ін.

Морозов Олександр Михайлович (1951 р. н.) – український вчений, доктор медичних наук (за спеціальностями психіатрія та медична психологія), професор, заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, полковник у відставці. Нині – експерт експертної ради з національної безпеки та воєнних наук Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України.

Багаторічну плідну науково-педагогічну діяльність присвятив підготовці психологів для органів внутрішніх справ і пенітенціарних установ України, розробці проблем юридичної психології, патопсихології, психології діяльності в умовах підвищеного ризику, психологічної реабілітації осіб з посттравматичними стресовими, в тому числі бойовими, розладами. Окремим напрямком його досліджень є підвищення ефективності діяльності особового складу правоохоронних органів і спецслужб в умовах війни.

Автор і співавтор 170 наукових та навчально-методичних праць, у тому числі 10 монографій та 11 навчальних посібників.

Основні наукові праці: «Основи переговорної діяльності в екстремальних умовах» (2000); «Робоча книга пенітенціарного психолога» (у співавторстві) (2000); «Агресивні засуджені» (у співавторстві) (2000); «Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика» (2008); «Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці» (2009); «Екстремальні переговори в правоохоронній практиці» (2009); «Спеціальна фізична та психологічна підготовка співробітників СБУ до

оперативно-службової діяльності в умовах підвищеного ризику» (у співавторстві) (2016); «Психологічні особливості стійкості особистості до терористичних загроз» (у співавторстві) (2022) та ін.

О

Озерський Ігор Володимирович (1976 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету ЧНУ імені Петра Могили, академік Міжнародної кадрової академії, академік Національної академії наук вищої освіти України.

Фахова практика – проведення спеціальних психологічних досліджень (надання висновків) у цивільному та кримінальному судочинстві в статусі спеціаліста – юридичного психолога.

Сфера наукових інтересів: психологія прокурорської діяльності, психологічне опосередкування права, філософія права, медіація у сфері права.

Автор і співавтор понад 300 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Правові та психологічні засади прокурорської діяльності» (2011), «Юридична психологія (особливості відбору та підготовки фахівців-правоохоронців)» (2014), «Юридична психологія» (2015), «Організація соціально-психологічної реабілітації учасників АТО» (2016) та ін.

Остапович Володимир Петрович (1967 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України.

Сфера наукових інтересів – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право, поліцейський менеджмент, юридична психологія.

Під керівництвом науковця захищено 3 кандидатські дисертації.

Автор і співавтор понад 120 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Теорія, методика і тактика вогневої підготовки» (у співавторстві) (2017), «Робота з дітьми з ознаками ризикованої поведінки» (у співавторстві) (2017), «Професіограми за основними видами поліцейської діяльності (слідчого, оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), дільничного офіцера поліції)» (у співавторстві) (2018), «Професійно-психологічна готовність поліцейського до службової діяльності» (у співавторстві) (2018), «Вивчення особистісних якостей працівників поліції з використанням проєктивних методик психодіагностики» (у співавторстві) (2018), «Забезпечення психологічного здоров'я працівників Національної поліції України» (у співавторстві) (2019), «Психологічно-правові засади підвищення ефективності управлінської діяльності керівників підрозділів Національної поліції України» (2018), «Юридіко-психологічні особливості призначення осіб на керівні посади Національної поліції України» (2019), «Правові та психологічні засади поліцейського менеджменту персоналу» (у співавторстві) (2022) та ін.

Охрімeнko Іван Миколaйович (1981 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ. Є продовжувачем традицій академічної школи юридичної психології, а також одним із засновників оперативно-розшукової

психології як окремого прикладного напрямку юридичної психології.

Сфера наукових інтересів – юридична психологія, проблеми психології управління, психологія управління персоналом, психологія професійної діяльності, професійна психологічна підготовка поліцейських, актуальні психологічні проблеми оперативно-розшукової діяльності.

Під керівництвом науковця захищено 5 дисертацій на звання кандидата наук.

Автор і співавтор понад 300 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологічна підтримка оперативно-службової діяльності кримінальної міліції» (у співавторстві) (2007), «Юридична психологія: словник» (у співавторстві) (2008), «Оперативно-розшукова психологія: сучасний стан та перспективи розвитку» (2011), «Організація роботи керівника органу внутрішніх справ України: управлінський та психолого-педагогічний аспекти» (2014), «Використання психологічних знань у оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов» (у співавторстві) (2015), «Професійне спілкування працівників Національної поліції» (у співавторстві) (2017), «Конфлікти в оперативно-розшуковій діяльності кримінальної поліції України» (у співавторстві) (2018) та ін.

П

Памела Девіс (Pamela Davies) (1957 р. н.) – англійська вчена, професор Northumbria University Велика Британія, яка займається вивченням проблем кримінології та віктимології.

Дослідниця акцентує увагу на віктимологічних проблемах, що пов'язані зі злочинністю, гендером, нанесеною шкодою та справедливістю. Розглядає глобальний діапазон історичних і теоретичних поглядів у віктимології та досліджує жертв злочинів.

Використовуючи фемінний підхід (гендерну призму) вчена досліджує як наявні, так й латентні сучасні соціальні проблеми: міжособистісне та родинне насилля, нагляд за серійними злочинцями, підтримка жертв злочинів, віктимізацію в різних соціальних класах, расах, віці та статі. тощо.

Основні наукові праці: «Gender, Crime and Victimisation» (2010), «Victims, Crime and Society» (у співавторстві) (2017), «Victimology Research Policy and Activism» (у співавторстві) (2020), «Victims, witnesses and the criminal justice system» (у співавторстві) (2021) та ін.

С

Сазерленд Едвін (Edwin Hardin Sutherland) (1883-1950 pp.) – американський соціолог, один із фундаторів сучасної кримінології, що у власних дослідженнях кримінальної поведінки індивідів дещо ігнорував особистісний підхід до злочинців, але використовував поняття наслідування та зараження.

Науковець є автором теорії «диференціальних асоціацій», згідно якої злочинність є результатом багатоманітних диференційованих зв'язків і контактів, навчання індивідів протиправній поведінці відбувається у соціальних групах (родина, шкільний клас, виробнича група тощо). Його ідея «дурної компанії» переконливо пояснює, чому у механізмі злочинної поведінки вирішальну роль відіграє наслідування, делінквентне навчання, сприйняття індивідом тих знань, умінь та навичок, що продукує кримінальне середовище.

Учений висунув і обґрунтував концепцію респектабельного «злочинця у білому комірі», який володіє високим соціальним статусом. «Білокомірна злочинність» або злочинність багатих громадян (бізнесмени, політики, чиновники) наносить суспільству більшої шкоди, ніж звичайні злочинці з нижчих прошарків населення, й до того ж такі злочини дуже часто залишаються безкарними.

Автор і співавтор понад 100 наукових і науково-популярних праць, статей та нарисів.

Основні наукові праці: «Criminology» (1924), «Principles of Criminology» (1934, 1960), «Twenty thousand homeless» (1936), «Professional thief» (1937), «White Collar Crime» (1949), «The Diffusion of Sexual Psychopath Laws» (1950) та ін.

Синьов Віктор Миколайович (1940 р. н.) – український вчений, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, Заслужений юрист України (1995), дійний член Національної академії педагогічних наук України, директор Інституту корекційної педагогіки і психології Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова, заслужений професор цього університету, почесний професор Кам'янець-Подільського національного університету імені І.Огієнка, Славянського державного педагогічного університету, президент Асоціації корекційних педагогів України.

Сфера наукових інтересів – корекційна педагогіка, юридична і спеціальна психологія.

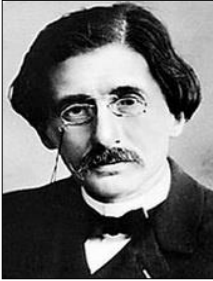
Науковець є засновником і керівником наукових шкіл у галузі корекційної педагогіки та юридичної психології. Під керівництвом ученого захищено 12 докторських і понад 30 кандидатських дисертацій.

Автор і співавтор понад 300 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Корекція інтелектуальних порушень в учнів допоміжної школи» (1988), «Педагогічні основи ресоціалізації злочинців» (у співавторстві) (1997), «Робоча книга пенітенціарного психолога» (у співавторстві) (2000), «Основи пенітенціарної педагогіки та психології» (у співавторстві) (2003), «Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі» (у співавторстві) (2003), «Соціально-педагогічна діяльність в ОВС: кадрова та виховна робота» (у співавторстві) (2008) та ін.

Т

Тард Жан Габрієль (Jean-Gabriel Tarde) (1843-1904 рр.) – французький соціолог і кримінолог, автор концепції наслідування. Стверджував, що у реальному суспільстві злочинній поведінці люди навчаються, як і будь-якій іншій, на підставі психологічних механізмів «наслідування» та «научання».

Учений стверджував, що юридичні диспозиції треба будувати на психологічному підґрунті, а не на посиленні «про однакові покарання, за однакові злочини», а самих злочинців розглядав у якості «соціальних екскрементів».

Основні наукові праці: «Законы подражания» (1890), «Философия наказания» (1890), «Злочинний натовп» (1892), «Социальные законы» (1898) та ін.

Тімченко Олександр Володимирович (1963 р. н.) – український вчений, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України. Стояв біля витоків

створення служби психологічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства з надзвичайних ситуацій України (натепер – Державна служба України з надзвичайних ситуацій).

Під керівництвом науковця у 2006 році почалося формування Харківської наукової школи екстремальної психології –

науково-практичного розділу психології, що вивчає психологічні закономірності діяльності особистості при виникненні надзвичайних обставин і ситуацій, пов'язаних із підвищеним професійним ризиком, небезпекою для життя та здоров'я.

Під керівництвом науковця захищено 20 дисертацій – 6 на звання доктора та 14 на звання кандидата психологічних наук.

Автор і співавтор понад 160 наукових робіт з проблем юридичної, військової, екстремальної та кризової психології.

Основні наукові праці: «Психологічні детермінанти загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ» (у співавторстві) (2002), «Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ України (концептуалізація, прогнозування, діагностика та корекція)» (2003), «Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу ОВС України» (у співавторстві) (2005), «Екстремальна психологія» (у співавторстві) (2007), «Психологічні особливості життєвої стійкості моряків – жертв піратського полону» (у співавторстві) (2012), «Динаміка психічних станів військовослужбовців сил охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань під час масових заворушень» (у співавторстві) (2016), «Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології» (2017) та ін.

Тойч Чампіон Курт (Deutsch Champion Kurt) (1921-2005 pp.) – німецький, американський вчений, доктор фізики та психології, фахівець в галузі психогенетики поведінки, за що його прозвали «інструктором успіху». Розробляв фізику людини, застосовуючи універсальні закони Всесвіту до свідомості людини. Розширив

ідеї класичної генетики, що відносяться до передачі біологічних даних на сферу свідомості індивідуума.

Ввів поняття «генограми», що надає людині точне розуміння причин її минулого досвіду та наявної ситуації. Разом зі своєю жінкою Джоел Марі Тойч ввів у науковий обіг поняття «зростання свідомості», «духовне безсмертя», «девіктимізація», а також дослідили причини страхів, трансформації цих страхів у житті дорослої людини, розробили методiku звільнення від страхів.

Розроблений разом із Марі Тойч IDEAL-метод Тойча (АТІМ) став оригінальною авторською концепцією удосконалення особистості, модифікації власної поведінки та взаємодії з оточуючими. Людина у концепції Тойчів розглядається не одиничним об'єктом, а багатогранною, багатоступеневою сутністю. Поведінкою будь-якої людини керує закон, що був сформульований його прашурами за три-чотири покоління до їхнього народження. Тому спадковість грає ключову роль у поведінці людини, але її поведінка та досвід є передбачуваним, а отже їх можна змінити на краще.

Автор і співавтор понад 100 книжок і статей з віктимології та проблеми стресу.

Основні наукові праці «Rebirth or how to change your own life for the better» (1975), «Victimology: a genetic factor» (1980) були переведені на німецьку, іспанську, японську та інші мови мільйонними накладами.

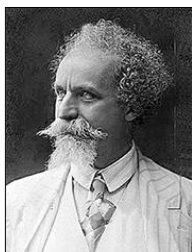
Туляков В'ячеслав Олексійович (1961 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, засновник вітчизняної парадигми вчення про жертву злочину в межах кримінальної віктимології.

Автор та співавтор понад 250 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Доктрина безопасности: как уберечься от преступления (советы специалистов)» (у співавторстві) (1995), «Handbook on justice for victims. On the use and application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power» (у співавторстві) (1999), «Виктимология (социальные и криминологические проблемы)» (2000), «The dualism of business victimization and organized crime» (2001), «Кримінологія: підручник» (у співавторстві) (2003), «Віктимологія» (2003), «Кримінологічна віктимологія» (у співавторстві) (2009), «Меры помощи и поддержки женщинам – жертвам преступлений» (у співавторстві) (2010), «The dualism of business victimization and organized crime» (2017) та ін.

Ф

Феррі Енріко (Ferri Enrico) (1856-1929 рр.)

– італійський кримінолог, учень Ч. Ломброзо, який застосовував теорію свого вчителя у практичній діяльності та будував власні моделі боротьби зі злочинністю. Науковець зробив істотний внесок у розвиток ідей позитивістської школи кримінології.

Основні наукові роботи: «Teoria della follia e negazione del libero arbitrio» (1878), «Позитивистская школа криминологии» (1901), «Исследование о преступности» (1901), «Sociologia criminale» (1906) та ін.

X

Хаер Роберт (Robert Hare) (1934 р. н.) – канадський психолог, фахівець в галузі кримінальної психології, доктор наук, професор. Один з авторів опитувальника «Контрольний перелік питань для оцінки психопатії», який дозволяє більш-менш точно визначати ступінь психопатії людини та її схильність до агресивної поведінки. На підставі вияву специфічних особистісних рис і соціально-девіантних моделей поведінки, дослідник разом із колегами виокремив чотири групи синдромів психопатії: міжособистісні, афективні, життєві та антисоціальні.

Основні наукові праці: «Without conscience: The troubled world of psychopaths among us» (1993, 1999), «Snake in costumes: When psychopaths go to work» (у співавторстві) (2006), «Abandoned consciences: The frightening world of psychopaths» (2007) та ін.

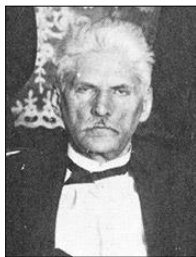

Хатчер Кріс (Hatcher Chris) (1946-1999 рр.) – американський фахівець у галузі юридичної психології, доктор філософії, який присвятив своє життя вивченню проблеми насилля та його попередження. Дослідник займався проблемами судової та кримінальної психології, тероризму, психологічного впливу, був фахівцем у питаннях ведення переговорів зі звільнення заручників, кримінального викрадання людей.

Вивчав проблему психологічного насилля на робочому місці (мобінг, босінг), розробляв методи оцінки його загрози, виявляв ознаки та симптоми стресу у співробітників організації, що можуть спровокувати акт насилля з їхньої сторони. Досліджував особистість насильницького злочинця, кримінальні проблеми різних субкультурних груп, технологію «промивання мізків» у членів таких груп. Проводив велику та кропітку роботу щодо надання допомоги жертвам кримінального насильства.

Основні наукові праці: «Handbook of Gestalt therapy» (у співавторстві) (1976, 1977, 1983), «Innovations in psychological counseling» (у співавторстві) (1977), «Psychology of child outbreaks: detection and intervention» (у співавторстві) (1987), «The practice of negotiating the release of hostages» (у співавторстві) (1992) та ін.

Хентіг Ганс (Hans von Hentig) (1887-1974 рр.) – професор, німецький фахівець в галузі кримінальної психології, фундатор сучасної кримінальної віктимології.

Науковець одним з перших висунув припущення, що існує взаємозалежність між певною категорією злочинців та певним типом жертв. Урахування ролі жертви у стимулюванні злочину

дозволяє глибше розібратися у механізмах і причинах злочинів, об'єктивно здійснювати превентивний прогноз і прийняти більш адекватні заходи профілактики, що спрямовані на соціальну протидію злочинності.

Науковець розглядав різні типові ситуації та відносини, що пов'язані з особистістю та поведінкою жертви, різні типи жертв, що володіють особливою привабливістю для злочинців, можливостями до спротиву, безпорадністю для суспільства (національні меншини, безробітні, безхатченки, алкоголіки тощо). Розроблена типологія жертв включала: безбройні жертви, захищені жертви, уявні жертви, жертви з обтяженою спадковістю, жертви-злочинці тощо.

Г. Хентіг видав кілька десятків робіт з права, кримінології, віктимології, кримінальної та пенітенціарної психології, серед яких найбільш видатними є: «The Criminal and His Victim. Studies in the Sociobiology of Crime» (1948); чотирьох томне видання «Zur Psychologie der Einzeldelikte» (1954-1959) у якому кожен з томів присвячений одному з видів злочинів: крадіжкам, вбивствам, шахрайству та шантажу; чотирьох томне видання «Das Verbrechen» (1964), останній том якого – «Жертва як елемент оточуючого світу» вважається енциклопедією віктимологічного учіння та ін.

Холист Брунон (Brunon Holyst) (1930 р.) – вчений-криміналіст, доктор права, професор, фундатор віктимології та суїцидології у Польщі. Був заступником голови Комітету з попередження злочинності ООН, заступником голови Наукового комітету Міжнародної спілки кримінологів, віце-президентом Наукового комітету Всесвітньої віктимологічної асоціації.

Автор і співавтор майже 1000 наукових праць.

Основні наукові праці: «Kryminalistyka» (12 видань з 1973 по 2010 pp.), «Kryminologia» (10 видань з 1977 по 2010 pp.), «Wandalizm» (1984), «Wiktymologia» (4 видання з 1990 по 2011 pp.), «Na granicy zycia i smierci» (1994), «Psychologia kryminalistyczna» (3 видання з 2004 по 2009 pp.), «Terroryzm» у 2 т. (2009) та ін.

Христенко Віталій Євгенович (1962 р. н.) – український вчений, кандидат психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України. Одним із перших дослідників в незалежній Україні, який почав вивчати психологію

жертви.

Сфера наукових інтересів включає вивчення закономірностей поведінки різних видів жертв, психологічний супровід діяльності представників екстремальних професій, надання екстреної психологічної допомоги постраждалим від надзвичайної ситуації.

Автор і співавтор понад 100 наукових праць.

Основні наукові праці: «Моделирование психологических детерминант поведения жертв сексуальных преступлений» (1997), «Психология жертвы» (2001), «Психология поведения жертвы» (2004), «Екстремальна психологія» (у співавторстві) (2007), «Кризова психологія» (у співавторстві) (2010) та ін.

Ц

Цільмак Олена Миколаївна (1966 р. н.) – українська вчена, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія». У 2010 році зі спеціальності «Юридична психологія» стала першим в Україні доктором юридичних наук.

Сфера наукових інтересів: психологічні основи юридичної діяльності, компетентнісний професіогенез правників, психолого-криміналістичний профайлінг, психолого-криміналістична верифікація показань, основи психологічного консультування, методологічні засади криміналістики.

Засновник південноукраїнської наукової школи: «Психологічні основи юридичної діяльності», а також працює у напрямі Одеської школи права: «Методологічні засади криміналістики». Під керівництвом ученої було захищено 11 дисертацій (у тому числі – 1 докторська).

Авторка та співавторка понад 380 наукових і навчально-методичних праць, у тому числі 9 монографій (2 одноосібні) та 12 підручників.

Основні наукові праці: «Професіогенез компетентності фахівців кримінальної міліції: теорія та практика» (2011), «Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів міліції на транспорті» (2012), «Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки» (у співавторстві) (2012), «Психологічні особливості спілкування в оперативно-розшуковій діяльності» (у співавторстві) (2012), «Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування правопорушень» (у співавторстві) (2016), «Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень» (у

співавторстві) (2017), «Principal objective and subjective factors that determine corruption» (2019), «Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика» (у співавторстві) (2019), «Психологія сім'ї та шлюбу» (2020), «Технології психологічного консультування» (2023) та ін.

Ч

Черновський Олексій Костянтинович (1949 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, академік Академії наук Вищої школи України, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Вітчизняний фахівець в галузі судової психології.

Основні наукові праці: «Психологія розгляду кримінальних справ» (у співавторстві) (2010), «Організація психологічного обстеження кандидатів на посаду судді» (у співавторстві) (2012), «Формування психологічної готовності працівників органів внутрішніх справ до дій в екстремальних ситуаціях затримання озброєного злочинця» (у співавторстві) (2013), «Теоретичні засади та прикладні аспекти сучасної психології» (2014), «Професійне мислення як фактор становлення сучасного правника» (у співавторстві) (2021) та ін.

Ш

Шаповалов Олександр Володимирович (1945 р. н.) – український вчений, кандидат медичних наук, старший науковий співробітник з спеціальності «Кримінологія», экс-начальник відділу професійного відбору особового складу (1992-1997), лабораторії психологічного та кадрового забезпечення Науково-дослідного інституту Національної

академії внутрішніх справ України (1997-2005) та науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення службової діяльності органів внутрішніх справ Державного науково-дослідного інституту МВС України (2005-2010).

Забезпечував розробку теоретичних і методологічних засад психологічних та психофізіологічних аспектів кримінологічних досліджень, приймав участь у створенні комплексної методики соціальної реабілітації засуджених. Науковець вперше у практиці роботи пенітенціарних установ розробив теоретичні та прикладні питання використання професіографії.

Науковець є одним із ініціаторів й організаторів створення психологічної служби в системі МВС України та її науково-методичного забезпечення.

Автор та співавтор понад 100 наукових праць, з яких кілька монографій та навчально-методичних посібників.

Основні наукові праці: «Психологічна профілактика суїцидальної поведінки працівників органів внутрішніх справ» (у співавторстві) (2000); «Професіографічна характеристика основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України (кваліфікаційні характеристики професій, професіограми основних спеціальностей)» (у співавторстві) (2003); «Психологические и психофизиологические аспекты

комплексного криминологического изучения личности рецидивистов» (у співавторстві) (2004); «Корупція: соціально-психологічний феномен загрози особистості та професійній діяльності посадової особи в органах внутрішніх справ» (у співавторстві) (2004); «Професіографічний опис основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України» (у співавторстві) (2007); «Алгоритми дій працівників міліції під час виконання службових обов'язків з охорони громадського порядку в типових та екстремальних ситуаціях» (у співавторстві) (2010); «Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України» (у співавторстві) (2010) та ін.

Швець Дмитро Володимирович (1983 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ.

Сфера наукових інтересів охоплює питання взаємодії психології і права, психологічні аспекти професійної підготовки працівників поліції, застосування психологічних технологій в правовій практиці, психологія особистості поліцейського, психологічні аспекти розкриття та розслідування злочинів.

Автор і співавтор понад 150 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Закордонний досвід підготовки кадрів для сил сектору безпеки та можливості його використання в Україні» (2016), «Пам'ятка працівника Національної поліції України: інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських»

(2017), «Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні» (2018), «Психологія у професійній діяльності поліції» (2018), «Теорії та концепції особистості в ракурсі юридичної психології» (2021), «Методичні рекомендації щодо формування безпечної поведінки дітей у соціальних мережах» (2021) та ін.

Шепітько Валерій Юрійович (1960 р. н.) – український вчений, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Заслужений професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, президент Міжнародного Конгресу Криміналістів, український фахівець в галузі криміналістики, судової експертизи та юридичної психології.

Є головою Координаційного бюро з проблем криміналістики, судової експертизи, оперативно-розшукової діяльності та юридичної психології Національної академії правових наук України. Має кваліфікацію судового експерта та проводить судово-психологічні експертизи.

Науковець досліджує проблеми криміналістичної техніки, тактики та методики, психології слідчої та судової діяльності, кримінальної психології, психодіагностики та судової експертизи, інші прикладні аспекти юридичної психології.

Автор і співавтор понад 500 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Обшук: тактика та психологія» (у співавторстві) (1997), «Теорія криміналістичної тактики» (2002), «Юридична психологія: підручник» (у співавторстві) (2004, 2008, 2019), «Основи юридичної психології: підручник» (2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010), «Психологія судової діяльності» (2006), «Велика українська юридична енциклопедія. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія» (у співавторстві) (2018), «Юридична психологія: посібник» (у співавторстві) (2019), «Кримінальне право, криміналістика, судові науки: енциклопедія» (у співавторстві) (2021) та ін.

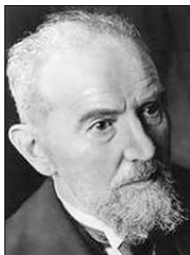
Шоу Джулія (Julia Shaw) (1987 р. н.) – німецько-канадський психолог, фахівець в галузі судової та кримінальної психології, дослідниця мнемічних процесів, зокрема кривдних спогадів і штучного інтелекту.

Дослідниця з'ясувала, як кривдні спогади негативно впливають на докази в кримінальних справах, а вибіркові тактики співробітників правоохоронних органів можуть спотворити докази та спонукати індивідів пригадувати злочини, яких вони ніколи не вчиняли.

Авторка понад 70 наукових праць.

Основні наукові праці: «The Memory Illusion» (2017), «Making evil. The Science Behind Humanity's Dark Side» (2020) та ін.

Штерн Вільям Льюїс (Stern William Lewis) (1871-1938 рр.) – німецький психолог і філософ, один із фундаторів диференціальної психології та психології особистості, автор концепції інтелектуального коефіцієнта, знаходився у джерел виникнення юридичної психології.

Науковець експериментально досліджував природу показів свідків, ступень їхньої вірогідності та на підставі отриманих результатів стверджував, що такі покази є принципово порочні, неправдиві, оскільки «забування є правилом, а спогади – це виключення». Згідно з розробленою Штерном персоналістичної концепції пам'яті, пам'ять людини не є віддзеркаленням об'єктивної реальності, а виступає тільки як її викривлення на користь егоїстичним інтересам особистості, її індивідуалістичним намірам, її гордині, марнославства тощо.

Основні наукові праці: «Psychologie der Zeugenaussagen» (1902), «Zeugenaussagen junger Zeugen in Fällen von Sexualdelikten» (1910), «Erinnerungen und Displays in der frühen Kindheit» (1911), «Psychologische Methoden der Intelligenztests» (1912) та ін.

Ю

Юхновець Геннадій Олександрович (1948 р. н.) – український вчений, кандидат педагогічних наук, професор. Основні напрями наукової роботи: девіантна поведінка; психологія особистості злочинця; психологічний вплив у правоохоронній діяльності; створення психограм працівників МВС України.

Автор і співавтор понад 60 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Професійна психологія в ОВС» (у співавторстві) (1995), «Юридична психологія: підручник» (у співавторстві) (1999, 2007), «Юридична психологія. Альбом схем з коментарями» (у співавторстві) (2000), «Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції» (у співавторстві) (2003) та ін.

Я

Яковенко Сергій Іванович (1953-2022 рр.) – український вчений-психолог,

доктор психологічних наук, професор, Заслужений діяч науки та техніки України, один із фундаторів сучасної української юридичної психології та психології криз. Науковець досліджував

проблеми девіантної та злочинної поведінки неповнолітніх, психологічні аспекти ювенальної юстиції, особливості психологічного забезпечення правоохоронної діяльності, психологію діяльності в особливих умовах, особливості надання психологічної допомоги потерпілим.

Під керівництвом науковця було захищено 13 дисертацій, у тому числі 3 на звання доктора наук.

Автор і співавтор понад 350 наукових і навчально-методичних праць.

Основні наукові праці: «Психологія людини за умов радіоекологічного лиха: монографія» (1996), «Посттравматичні стресові розлади» (у співавторстві) (1999), «Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання» (у

співробітництві) (2004), «Психогігієна професійної діяльності працівників ОВС» (у співавторстві) (2010), «Професійно-психологічний тренінг» (у співавторстві) (2011), «Психологічні аспекти ювенальної юстиції» (у співавторстві) (2015), «Психологічні основи професійного спілкування працівників Національної поліції» (у співавторстві) (2017), «Методики дослідження образи» (у співавторстві) (2017) та ін.

БІБЛІОГРАФІЯ

Александров Д. О. Становлення особистості працівника органів внутрішніх справ: монографія. К.: ВАДЕКС, 2014. 307 с.

Александров Д. О., Андросюк В. Г., Казміренко Л. І. та ін. Юридична психологія: [підручник] / За заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.

Андросюк В. Г., Казміренко Л. І., Юхновець Г. О. Професійна психологія в органах внутрішніх справ. Загальна частина.: Курс лекцій. К.: НАВСУ, 1995.

Балабанова Л. М. Кобец А. В. Социальная природа концептуального содержания правосознания личности // Актуальные политико-правовые и социально-психологические исследования в традициях ведущих научных школ: достижения тенденции перспективы (Международная коллективная монография) в 2 Т. Донецк: Донбасс, 2013. С. 194-211

Балабанова Л.М. Судебная патопсихология (вопросы нормы и отклонений). Навч. посібник. – Донецк: Сталкер, 1998. – 420 с.

Барко В.І., Барко В.В. Психологічне вивчення індивідуальних особливостей працівників НПУ України з використанням адаптованого зарубіжного психодіагностичного інструментарію : Монографія. Харків. Факт. 2022. 272 с.

Барко В.І., Ірхін Ю.Б., Нещерет Т.В., Шаповалов О.В. Професіографічний опис основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України: Практичний посібник. – К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, ДП «Друкарня МВС», 2007. – 100 с.

Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Юридическая психология. Монография. [изд. 2-е, доп. и перераб.]. Харьков: Изд-во «ТИТУЛ», 2006. 750 с.

Барко В. І., Клименко І. В., Криволапчук В. О. Профілактика адиктивної поведінки у працівників ОВС України: навч. посіб. Київ: НАВС, 2009.

Бойко-Бузиль Ю. Ю. Психологія професійного та особистісного становлення керівників системи МВС України: монографія. Харків: ФОП Бровін О. В. 2020. 500 с.

Бойко-Бузиль Ю. Ю. Концептуальні погляди класиків психології на змістове наповнення особистості як категорії. *Moderní aspekty vědy: X. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.* 2021. Р. 318-327.

Бойко-Бузиль Ю. Ю. Психолого-правова деонтологія: курс лекцій Київ: ХНУВС. 2021. 116 с.

Ващенко І. В. Конфлікти у діяльності працівників органів внутрішніх справ і шляхи їх подолання (соціально-психологічний аспект): автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.05. Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. К., 2003. 36 с.

Ващенко І. В., Завацька Н. Є., Ханенко І. І. Психологія професійного зростання жінок-керівників у правоохоронних органах України: монографія. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 227 с.

Вивчення особистісних якостей працівників поліції з використанням проєктивних методик психодіагностики: наук.-практ. посіб. / В. П. Остапович, В. І. Барко, В. В. Барко, Л. А. Кириєнко, І. І. Пампура, Н. Ю. Ярема; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Криволапчук. Київ: ДНДІ МВС України, Харків: Мачулін. 2018. 128 с.

Використання психологічних знань у оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов: навчально-практичний посібник / Д. О. Александров,

Б.І. Бараненко та ін., за ред. А. В. Іщенко, В. С. Медведєва; К.: ДНДІ МВС України, Х.: Мачулин, 2015. 236 с

Гарькавець С. О. Віктимологія. Навчальний посібник. Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2006. 116 с.

Гарькавець С. О. Психологія підліткової віктимності. Монографія. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. 175 с.

Гарькавець С. О. Соціально-нормативна активність індивіда та її психологічні референти: [монографія]. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 156 с.

Гарькавець С. О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі. Монографія. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2010. 343 с.

Гарькавець С. О. Юридична психологія: словник-довідник. Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. 152 с.

Горелов І. Ю., Лефтеров В. О. Психологічна готовність працівників міліції до правомірного застосування сили: монографія. Донецьк : Донбас, 2012. 197 с.

Зелинский А. Ф. Криминальная психология. К.: Юринком Интер, 1999. 240 с.

Землянська О. В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи. Монографія. Х.: Титул, 2007. 244 с.

Казміренко Л. І., Александров Д. О., Андросюк В. Г. Юридична психологія. Словник. К.: КНТ, 2008. 224 с.

Кантер Д. Криминальная психология / Пер. с англ. Тарабанова Е. М. Х.: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2021. 368 с.

Коновалова В. Е. Правовая психология: Учеб. пособ. Х.: Основа, 1990. 198 с

Коновалова В. Е., Шепитько В. Ю. Основы юридической психологии: [учебник]. Х.: Одиссей, 2005. 352 с.

Коновалова В. О., Шепитько В. Ю. Юридична психологія: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.

Костицкий М. В. Введение в юридическую психологию: методологические и теоретические проблемы. К.: Вища школа, 1990. 259 с.

Коцинець В. В., Марчак В. Я. Спеціальні психологічні знання в кримінальному процесі: теоретичні засади та практичні проблеми : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2007. 215 с.

Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування правопорушень: підручник // Цільмак О. М., Користін О. Є., Шаптала О. С., Талалай Д. В. Одеса: РВВ ОДУВС, 2016. 302 с.

Криволапчук В. О., Васильєв А. С. Тактика дій працівників міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків із охорони громадського порядку: Навчально-методичний посібник. К.: ВПЦ МВС України, 2006.

Криволапчук, В. О., Кушнар'єв, С. В., & Слівінський, В. Р. Профілактика професійної деформації працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. Київ: Нац. акад. внутр. Справ, 2014.

Леонгард К. Акцентуированные личности. Пер. с нем. В. М. Лещинская. Киев: Вища школа, Головное изд-во, 1981. 392 с.

Лефтеров В. О. Психологічні причини загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ: дис... канд. психол. наук: 19.00.06. Національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2001. 206 с.

Лефтеров В. О. Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності: дис... д-ра психол. наук: 19.00.09. Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ. Донецьк, 2008. 481 с.

Лефтеров В. О. Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ: монографія. Донецьк : ДЮІ, 2007.

Лефтеров В. О. Психотренінг в ОВС: практичний досвід, організація проведення та перспективи подальшого впровадження. Донецьк, 2008. 286 с.

Марчак В. Я. Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. К., 2003. 20 с.

Марчак В. Я. Юридико-психологічний зміст обмеженої осудності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 19.00.06. Нац. акад. внутр. справ. К., 2011. 36 с.

Медведев В. С. Кримінальна психологія: підручник. К.: Атіка, 2004. 368 с.

Мілорадова Н. Е. Психологічні основи професіогенезу слідчих: монографія. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Бровін О. В., 2018. 495 с.

Мороз Л. І., Яковенко С. І. Професійно-психологічний тренінг: підручник. К.: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 252 с.

Морозова Т. Р. Причини, динаміка та способи реалізації агресії у засуджених : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Київ, 2001. 20 с.

Морозова Т. Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.

Морозов А. М. Основы переговорной деятельности в экстремальных условиях: учебное пособие. К.: НА СБУ, 2000. 32 с.

Морозов О. М., Морозова Т. Р. Агресивні засуджені. Київ : Леся, 2000. 204 с.

Озерський, І. В. Юридико-психологічні аспекти взаємодії слідчого з органом дізнання: навч. посіб. Національна академія внутрішніх справ України. К. : Знання, 2000. 120 с.

Озерський, І. В. Психологічне забезпечення роботи з кадрами в органах прокуратури України: монографія. Полтава : Полтавський літератор, 2009. 759 с.

Озерський, І. В. Наукові засади організаційно-правового та психологічного забезпечення діяльності органів прокуратури: монографія. Полтава : Полтавський літератор, 2010. 488 с.

Основи пенітенціарної психології: [навчальний посібник] / Н. П. Крейдун, О. М. Лактіонов, А. В. Сорока, С. І. Скоков. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. 140 с.

Остапович В. П. Правові та психологічні засади поліцейського менеджменту персоналу: монографія. К.: Видавництво «Людмила», 2022. 320 с.

Остапович В. П. Психологічно-правові засади підвищення ефективності управлінської діяльності керівників підрозділів Національної поліції України: монографія. Київ: ДНДІ МВС України, 2018. 352 с.

Остапович В. П. Юридико-психологічні особливості призначення осіб на керівні посади Національної поліції України: монографія. Київ: ДНДІ МВС України, 2019. 188 с.

Професіограми за основними видами поліцейської діяльності (слідчого, оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), дільничного офіцера поліції): наук.-практ. посіб. / В. П. Остапович, І. О. Дубова, В. І. Барко та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Криволапчука. К.: ДНДІ МВС України; ФОП Кандиба Т. П., 2018. 244 с.

Професійна психологія в органах внутрішніх справ: Курс лекцій (В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Г. О. Юхновець, В. С. Медведєв). К: УАВС МВС України, 1995. 111 с.

Психологічні та правові основи профілактики насильства в учнівському середовищі: наук.-практ. посіб. / авт. кол.: Остапович В. П., Процик Л. С., Бойко-Бузиль Ю. Ю., Пампура І. І., Остапович І. П.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого юриста України В. О. Криволапчука. К.: Видавництво «Людмила». 2022. 156 с.

Психологічний супровід формування ціннісних регуляторів поведінки майбутніх правоохоронців: навч.-метод. посіб. / Н. Е. Мілорадова, Д. М. Бречка, В. В. Доценко ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Бровін О. В., 2017. 115 с.

Психологічний супровід розвитку професійної ідентичності правоохоронців на етапі фахової підготовки: навч.-метод. посіб. / О. П. Макарова, Н. Е. Мілорадова, С. О. Ларіонов. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Бровін О. В., 2018. 120 с.

Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини: навч. посіб. / [Д. В. Швець та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Д. В. Швеця ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 283 с.

Психологія оперативно-розшукової діяльності: навч. Посібник / Д. О. Александров, Б. І. Бараненко та ін.; за ред. А. В. Іщенко, В. С. Медведєва. Луганськ. РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 296 с.

Робота з дітьми з ознаками ризикованої поведінки: методичні рекомендації / уклад.: В. П. Остапович, В. І. Барко, Н. Ю. Ярема, І. І. Пампура, В. В. Барко, І. П. Остапович; за заг. ред. В.О. Криволапчука. Харків: Мачулін, 2017. 96 с.

Словник термінів з юридичної психології / В. Г. Андросюк, І. Ю. Воробйова, Л. І. Казміренко, А. В. Ромашко, Г. О. Юхновець / Під ред. Я.Ю. Кондратьєва. К., 1997.

Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень: підручник. // Цільмак О. М., Користін О. Є., Заєць О. М. та ін. // [за заг. ред. О.М. Цільмак]. Одеса: ОДУВС, 2017. 352 с.

Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика: навчальний посібник / О.Є. Користін, Н.П. Свиридюк, О.М. Цільмак, О. М. Заєць, К. Ю. Ісмаїлов, В.А. Некрасов; МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса: РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.

Третьяченко В. В., Гарькавець С. О., Коломійцев О. А. Психологія правослухняної та протиправної поведінки особистості в умовах трансформації українського суспільства. Монографія. Луганськ: Знання, 2008. 344 с.

Теорія, методика і тактика вогневої підготовки: навч.-метод. посіб. / В. П. Остапович, В. Г. Бабенко, І. В. Янко; за ред. д.ю.н.,

проф. В.О. Криволапчука. Київ: ДНДІ МВС України, «МП Леся», 2017. 208 с.

Цільмак О. М. Професіогенез компетентності фахівців кримінальної міліції: теорія та практика. Одеса: Вид-во ОДУВС, 2011.

Цільмак О. М., Яковенко С. І. Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки: підручник. Одеса: РВВ ОДУВС, 2012. 140 с.

Цільмак О. М. Професійно–психологічна підготовка працівників підрозділів міліції на транспорті: підручник. Одеса: РВВ ОДУВС, 2012. 143 с.

Цільмак О. М. Судово–психіатрична експертиза: навчальний посібник. Одеса: РВВ ОДУВС, 2014. 104 с. з іл.
<http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/418>

Швець Д. В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні: монографія, МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 518 с.
URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5534>

Шенітько В. Ю. Психологія судової діяльності: навч. посібник. Х.: Право, 2006. 160 с

Шоу Дж. Ложная память. Почему нельзя доверять воспоминаниям. К.: Издательский дом Сварог, 2020. 320 с.

Юридична психологія: Альбом схем з коментарями / [уклад.: Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.]; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. Вид. 3-є, доопр. і доп. К.: КНТ, 2008. 152 с.

Юридична психологія: Практикум / За заг. ред. Л. І. Казміренко. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 190 с.

Юридична психологія: Словник: навч. посібник / Александров Д. О., Андросюк В. Г., Казміренко Л. І. та ін.; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2008. 140 с.

Яковенко С. І., Лисенко В. І. Соціально-психологічна допомога при надзвичайних ситуаціях та критичних інцидентах. К., 1999. 224 с.

Akers R. L., Sellers C. S. Criminological theories: introduction, evaluation, and application. 5th ed. New York: Oxford University Press, 2008. 568 p.

Barko, Vadym; Okhrimenko, Ivan; Medvediev, Volodymyr; ... Okhrimenko, Svitlana; see more. Professional Psychological Profile of a Modern Patrol Officer as the Basis of Efficient Official Activities. Published: Sep 2020 in Postmodern Openings
DOI: 10.18662/PO/11.3/197

Barko, Vadym; Okhrimenko, Ivan; Ostapovich, Volodymyr; ... Sprynchuk, Svitlana; see more. Professional Psychological Potential of a Modern Police Manager as the Basis for the Formation of an Effective Managerial System Published: Nov 2020 in International Journal of Applied Exercise Physiology

Bartol C. R., Bartol A. M. Current Perspectives in Forensic Psychology and Criminal Behavior. Thousand Oaks, 2008. 344 p.

Boiko-Buzyl Yu. Yu. Systemic variability of professional and personal formation of managers of the system of MIA of Ukraine. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters*: Collective monograph. Vol. 1. Section 6. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 2021. P. 85101.

Boiko-Buzyl Yu. Yu. Psychological and legal principles of reintegration participants of combat. *Theoretical foundations of philology, pedagogy and psychology with the conditions in wartime*: Collective monograph. Institute of professional development. Bratislava, Slovakia. 2022. P. 5-30.

Brack K., Caltabiano N. Cyberbullying and self-esteem in Australian adults. *Cyberpsychology // Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2014. № 8(2). P. 84-98.

Brisman A., South N., White R. Environmental Crime and Social Conflict: Cotemporary and Emerging Issues. Routledge, 2016. 344 p.

Eysenck H. J. Crime and personality. 3rd td. London: Routledge, 1977. 468 p.

Eysenck H. J., Gudjonsson G. H. Crime and personality. In The causes and cures of criminality. New York: Springer, 1989. P. 43-89.

Coleman P. T., Deutsch M., Marcus E. C. The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. John Wiley & Sons, 2014. 1264 p.

Forgas J. P., Kruglanski A. W., Williams K. D. The Psychology of Social Conflict and Aggression. N.Y.: Psychology Press, 2011. 342 p.

Howitt D. Introduction to Forensic & Criminal Psychology. Palgrave Macmillan Publishers, 2012. 332 p.

Memon A., Vrij A., Bull R. Psychology and Law: Truthfulness, Accuracy and Credibility. 2nd Edition. John Wiley&Sons Ltd., 2003. 239 p.

Mildenberger C. Economics and Social Conflict: Evil Actions and Evil Social Institutions in irtual Worlds. Palgrave Macmillan, 2013. 258 p.

Morley J., Webb J., Stephensen G. Bargaining and Arbitration in the Resolution of Conflict // The Social Psychology of Intergroup Conflict. Theory, Research and Applications / Ed. By Stroebe W. et al., Berlin, 1988.

Okhrimenko Ivan, Ostapovich Volodymyr, Barko Vadym V., Barko Vadym I., Smirnova Olga, Hruzynska Iryna, Marchenko Olga. Individual and Psychological Characteristics of Law Enforcement Officers as a Basis for Effective Psychological Selection of Personnel for Modern Police Organizations.BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience ISSN: 2068-0473 e-ISSN: 2067-3957 2022, Volume 13, Issue 4, pages: 141-162 | <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/380>

Shaw J. Making Evil. The Science Behind Humanity's Dark Side. Canongate Books, 2020. 304 p.

Southwick S. M. [et all]. Resilience definition, theory, and challenges: interdisciplinary perspectives // European Journal of Psychotraumatology. 2014. Vol. 5. URL: <http://www.ejpt.net/index.php/ejpt/article/view/25338> (дата звернення 8.08.2018).

Sternlight J. R. Lawyerless Disput Resolution: Rethinking a Paradigm. Fordham URB Legal Jurnal. 2010. Vol. 37. P. 394-405.

Tsilmak O.M. Principal objective and subjective factors that determine corruption. Juridical scholarly discussions as a factor for the sustainable development of legal doctrine and legislation: collective monograph. S.S. Andreichenko, G.V. Chebotareva, L.V. Didenko, O.S. Kizlova, etc., Lviv Toruń : Liha-Pres, 2019. pp.255-270 DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-181-0/255-270>]. (SENSE)

Vollhardt J. R. The Social Psychology of Collective Victimhood. Oxford University Press, 2020. 472 p.

Young I. F., Sullivan D. Competitive victimhood: A review of the theoretical and empirical literature / Current Opinion in Psychology. 2016. Vol. 11. P. 30-34.

Zalava A. G., Cichocka A. The Social Psychology of Social Problems. Palgrave Macmillan Publishers, 2013. 372 p.

ЗМІСТ:

А	Айзенк Ганс Юрген	4
	Александров Денис Олександрович	5
	Амір Менахем	5
Б	Балабанова Любов Матвіївна	6
	Бандура Альберт	7
	Бандурка Олександр Маркович	8
	Барко Вадим Іванович	9
	Бочарова Світлана Петрівна	10
	Бойко-Бузиль Юлія Юріївна	10
В	Ван Дейк Ян	11
	Ващенко Ірина Володимирівна	12
	Віано Еміліо	12
	Вольфганг Марвін	13
Г	Галь Франц	14
	Гарькавець Сергій Олексійович	14
	Грос Ганс Густав Адольф	16
Д	Джужа Олександр Миколайович	17
	Долженков Олександр Федорович	17
	Дюркгейм Еміль	18
Є	Євдокімова Олена Олександрівна	19
З	Зелінський Анатолій Феофанович	20
	Землянська Олена Володимирівна	21
	Зімбардо Філіп Джордж	21
К	Казміренко Людмила Іванівна	22
	Кантер Девід	23
	Кеттел Джеймс Маккін	24
	Кісіль Зоряна Романівна	25
	Клапаред Едуард	25
	Клименко Ігор Володимирович	26

	Колесніченко Олександр Сергійович	27
	Коновалова Віолетта Омелянівна	28
	Коппен ван Петер	29
	Костицький Михайло Васильович	30
	Кошинець Віктор Васильович	31
	Криволапчук Володимир Олексійович	32
	Кудерміна Олена Іванівна	32
Л	Леонгард Карл	33
	Лефтеров Василь Олександрович	34
	Ломброзо Чезаре	35
	Лофтус Елізабет	36
М	Марчак Віталій Ярославович	37
	Маслач Христина	38
	Медведев Володимир Степанович	39
	Мендельсон Бенджамін	40
	Мілорадова Наталя Едуардівна	40
	Мороз Людмила Іванівна	41
	Морозова Тетяна Романівна	42
	Морозов Олександр Михайлович	43
О	Озерський Ігор Володимирович	44
	Остапович Володимир Петрович	45
	Охріменко Іван Миколайович	46
П	Памела Девіс	47
С	Сазерленд Едвін	48
	Синьов Віктор Михайлович	49
Т	Тард Жан Габрієль	50
	Тімченко Олександр Володимирович	50
	Тойч Чампіон Курт	51
	Туляков В'ячеслав Олексійович	53
Ф	Феррі Енріко	53
Х	Хаер Роберт	54
	Хатчер Кріс	55
	Хентіг Ганс	55

	Холист Брунон	56
	Христенко Віталій Євгенович	57
Ц	Цільмак Олена Миколаївна	58
Ч	Черновський Олексій Костянтинович	59
Ш	Шаповалов Олександр Володимирович	60
	Швець Дмитро Володимирович	61
	Шепітько Валерій Юрійович	62
	Шоу Джулія	63
	Штерн Вільям Льюїс	64
Ю	Юхновець Геннадій Олександрович	64
Я	Яковенко Сергій Іванович	65

СВІТЛИНИ НАУКОВЦІВ ЗАПОЗИЧЕНІ З ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ:

«Енциклопедія сучасної України» [Електронний ресурс] –
Режим доступу до світлин:
http://esu.com.ua/search_articles.php?id=56179 (дата звернення
07.12.2022).

«Вікіпедія. Свободная энциклопедия» [Електронний
ресурс] – Режим доступу до світлин : <https://ru.wikipedia.org/wiki>
(дата звернення 12.08.2022).

Науково-енциклопедичне видання

**Гарькавець Сергій Олексійович
Цільмак Олена Миколаївна**

**ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В ОБЛИЧЧЯХ
(довідник)**

Г Е Л Ь В Е Т И К А
В И Д А В Н И Ч И Й Д І М

WWW.HELVETICA.UA

Підписано до друку 02.03.2023 р. Формат 84х108/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 4,88. Наклад 300. Замовлення № 0323-019
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво: Видавничий дім «Гельветика» 65101,
Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.

Друкарня: Типографія «Айс Принт»
Тел: +38 (099) 192-00-33, +38 (048) 706-92-82
Site: www.ice-print.com.ua
E-mail: info@ice-print.com.ua